

Manual för arbete med partnerkontakt

**Kontakt och säkerhetsarbete med våldsutsatta
personer när våldsutövaren går i behandling**

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran.
Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Förord

Socialstyrelsen har haft i uppdrag av regeringen att ta fram en modell för att förbättra säkerheten för våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling. Syftet var att skapa en fungerande partnerkontaktverksamhet baserad på frivillighet. I arbetet ingick att ta fram en manual för partnerkontakt (inklusive systematisk riskbedömning) tillsammans med ett antal verksamheter för våldsutövare. Socialstyrelsen vill tacka de sju verksamheter som deltagit i utvecklingsarbetet.

Denna manual har tagits fram för, och riktar sig huvudsakligen till, verksamheter som bedrivs inom socialtjänsten eller på uppdrag av socialtjänsten. Ideella organisationer som inte arbetar på uppdrag av socialtjänsten har också möjlighet att använda sig av manualen, även om dessa verksamheter inte omfattas och styrs av samma bestämmelser.

Christina Ericson har varit projektledare för uppdraget och Sandra South har varit projektmedarbetare. Manualen har blivit juridiskt granskad av jurister vid enheten för socialjuridik, Socialstyrelsen. Knut Sundell har varit ansvarig enhetschef.

Lars-Erik Holm
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Inledning.....	7
Målgrupp för partnerkontakt	7
Partnerkontakt i korthet	8
Varför partnerkontakt?.....	11
Utvecklandet av manualen	12
Hur manualen är tänkt att läsas	13
Del 1- Förutsättningar för partnerkontaktverksamhet	14
Resurser som behövs för att kunna bedriva partnerkontaktverksamhet	14
Samarbete.....	17
Samtycke i metoden partnerkontakt	20
En förståelse för riskbedömning och beskrivning av våldets karaktär är viktig	22
Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas	26
Del 2- Partnerkontakt steg för steg.....	28
Innan du tar kontakt med den våldsutsatta personen.....	28
Första kontaktförsöket	31
Planera det första mötet.....	35
Första mötet.....	36
Kontakt under tiden våldsutövaren går i behandling	40
Kontakt när våldsutövaren avslutar sin behandling	42
Kontakt sex månader efter våldsutövaren har avslutat sin behandling – sista samtalet	43
Referenser	44
Bilaga 1. Checklista	47
Bilaga 2. Sekretess och samtycke	48
Bilaga 3. Förslag på informationsbladets innehåll	50

Inledning

I denna manual beskrivs hur metoden partnerkontakt kan genomföras. Partnerkontaktmetoden utgår från de verksamheter som behandlar våldsutövare. Partnerkontakt är en metod för att värna om den våldsutsatta personens säkerhet under den tid våldsutövaren går i behandling. Metoden kallas partnerkontakt för att det är partnern eller före detta partnern till den som utövat våldet som kontaktas och erbjuds hjälp. Inom ramen för partnerkontakten ingår att informera om våldsutövarens behandling, bedöma säkerheten för den våldsutsatta med hjälp av en standardiserad riskbedömningsmetod samt att informera om relevanta verksamheter som kan erbjuda mer omfattande stöd och hjälp. Partnerkontaktpersonen har en begränsad informativ men stöttande roll gentemot den våldsutsatta.

Om den våldsutsatta har barn, så är det viktigt att beakta detta. Partnerkontaktpersonen träffar dock aldrig barnen personligen men partnerkontaktpersonen ställer frågor om barnen och informerar den våldsutsatta personen om vad samhället erbjuder för hjälp och stöd för barn som utsatts för eller bevittnat våld. Barn har särskilda behov, och alla dessa kan inte tillgodoses inom ramen för partnerkontakt, men via den våldsutsatta uppmärksammas barnen situation och partnerkontaktpersonen ger den information som behövs för att barnen ska kunna få skydd och stöd vid en annan verksamhet.

Denna manual riktar allra främst fokus på det som är viktigt för att genomföra partnerkontakt. Andra aspekter på arbete med våldsutsatta personer, såsom hur utredningar genomförs och vikten av ett gott bemötande berörs inte, men de utgör grundläggande förutsättningar för ett gott arbete.

Denna manual har tagits fram för och riktar sig huvudsakligen till verksamheter som bedrivs inom socialtjänsten eller på uppdrag av socialtjänsten. För dessa verksamheter gäller relevanta bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Ideella organisationer som inte arbetar på uppdrag av socialtjänsten har naturligtvis också möjlighet att använda sig av manualen, även om dessa verksamheter inte omfattas av och styrs av samma bestämmelser.

Målgrupp för partnerkontakt

Målgruppen för partnerkontakt är vuxna personer som utsatts för eller har utsatts för våld inom parrelationen av en person som går i behandling för sitt våldsutövande.¹ Med partner eller före detta partner avses en vuxen person som utsatts för eller har utsatts för våld.² Den våldsutsattas eventuella barn³ uppmärksammas också, men partnerkontaktpersonen träffar inte dem personligen, till skillnad från den våldsutsatta.

---

¹ Personen som har utövat våld kommer fortsättningsvis att benämnas våldsutövaren.

² Begreppen ”den våldsutsatta” och ”partnern” används synonymt i manualen. För läsbarhetens skull kommer fortsättningsvis begreppet partner användas för både partnern och före detta partnern.

³ För läsbarhetens skull kommer fortsättningsvis även uttrycket ”den våldsutsatta och barnen” användas för att fänga upp eventuella barn till den våldsutsatta.

Partnerkontakt i korthet

Den som utsätts för eller har utsatts för våld erbjuds en partnerkontaktperson under den tid våldsutövaren går i behandling för sitt våldsutövande. Metoden partnerkontakt värnar om den våldsutsatta personens och barnens säkerhet. De som arbetar som partnerkontaktpersoner kan till exempel arbeta vid ett kriscentrum för våldsutsatta. Partnerkontaktpersonen behöver då upprätta ett samarbete med våldsutövarens behandlare, som arbetar vid en annan verksamhet. Men det kan också vara så att partnerkontaktpersonen arbetar vid samma verksamhet som våldsutövarens behandlare. De behandlare som finns vid verksamheten för våldsutövare kan även vara partnerkontaktpersoner. När en behandlare ansvarar för behandlingen av en våldsutövare kan någon annan behandlare vara partnerkontaktperson för den våldsutsatta partnern. Det är dock inte lämpligt att en och samma behandlare samtidigt är behandlare till våldsutövaren och den våldsutsatta.

Ytterligare ett exempel på lösning är att verksamheten för våldsutövare anställer en person som utför alla partnerkontakttupdrag.

Partnerkontakten startar med att våldsutövarens behandlare berättar för våldsutövaren om partnerkontaktmetoden. Om metoden ska följas bör detta göras varje gång en våldsutövare kontaktar behandlingsverksamheten. Uppgiften om att våldsutövaren går i behandling kan omfattas av sekretess⁴. När kontakt tas med den våldsutsatta för att erbjuda denne partnerkontakt kommer det innebära att uppgiften om att våldsutövaren går i behandling röjs. Om uppgiften omfattas av sekretess krävs därför att sekretessen för denna uppgift hävs, vilket kan göras genom att inhämta samtycke från våldsutövaren. Våldsutövaren kan samtycka till att uppgiften om att han eller hon går i behandling kan föras vidare till partnerkontaktpersonen och till den våldsutsatta. När våldsutövaren har lämnat sitt samtycke kan den våldsutsatta kontaktas. Detta sker i början av våldsutövarens behandling. Den våldsutsatta kan sedan tacka ja eller nej till att ta del av partnerkontakt.⁵

Att delta i partnerkontakt är frivilligt

Den våldsutsatta kan tacka nej till erbjudandet om en partnerkontaktperson, likväl som hon eller han kan välja att inte bli utredd av socialtjänsten eller att få ett mer omfattande stöd.

Den våldsutsatta har rätt att tacka ja till partnerkontakt och nej till att bli utredd av socialtjänsten, även när partnerkontakt bedrivs av socialtjänsten.

Partnerkontakt utgörs allt som allt av cirka fem kontakttillfällen mellan den våldsutsatta personen och partnerkontaktpersonen. Dessa kontakttillfällen är utspridda under hela den tid som våldsutövaren går i behandling, vilket kan röra sig om cirka ett år (ibland kortare och ibland längre tid).

⁴ Enligt 26 kap 1 § Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon annan närstående till denne lider men.

⁵ Se mer om sekretess och samtycke på s. 20 och i bilaga 2.

Partnerkontaktpersonerna har en avgränsad men viktig roll i anslutning till våldsutövarens behandling. Deras roll är att arbeta för de personer som utsätts eller har utsatts för våld när den som utövat våldet går i behandling. Partnerkontakt syftar till att den våldsutsatta får den kunskap, förståelse och stöd denne behöver för att kunna planera för sin och barnens säkerhet (så kallad säkerhetsplanering). Detta sker genom att hjälpa den våldsutsatta att till exempel:

- Få förståelse för den behandling som våldsutövaren genomgår samt ha rimliga förväntningar på de resultat som behandlingen kan uppnå.
- Få en bild av hur våldsutsattheten sett ut över tid med hjälp av ett standardiserat instrument som fylls i tillsammans med partnerkontaktpersonen.
- Utföra en riskbedömning av våldsutövarens risk för återfall utifrån ett standardiserat riskbedömningsinstrument med frågor som fylls i tillsammans med partnerkontaktpersonen. Resultaten av riskbedömningen återkopplas till den våldsutsatta.
- Få prata om sin och barnens livssituation och ta upp om det finns behov av annat stöd (t.ex. psykologiskt stöd för sin egen och barnens skull, hjälp med kontakt med andra myndigheter).
- Få kunskap om vilket stöd som finns att tillgå i det omgivande samhället, samt vid behov få hjälp att kontakta dessa verksamheter.
- Reflektera över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för sig själv och barnen.

Det är inte tänkt att partnerkontaktpersonen själv ska erbjuda ett mer omfattande stöd till den våldsutsatta personen och barnen, utan att denna istället ska ge information om verksamheter som erbjuder till exempel längre samtalsserier, gruppverksamhet, och/eller skyddat boende. Det finns dock verksamheter som av organisatoriska skäl inte kan erbjuda en partnerkontaktperson vilken enbart ger det avgränsade stödet, utan där partnerkontaktpersonen och den som ger det mer omfattande stödet behöver vara samma person⁶.

Utöver de centrala punkter som nämnts kan partnerkontakt även innebära förmedling av information för att främja den våldsutsatta personens och barnens säkerhet. För detta krävs att både våldsutövaren och den våldsutsatta har lämnat samtycke till att uppgifter som omfattas av sekretess får föras vidare.⁷

Våldsutövarens behandling

Den behandling som erbjuds våldsutövare inom socialtjänsten eller hos ideella verksamheter är frivillig. Våldsutövaren vänder sig i normalfallet till dessa verksamheter själv, men det kan finnas yttre påtryckning i form av exempelvis en partner som kräver att våldsutövaren söker behandling. Socialstyrelsen utförde 2011 en förstudie kring behandlingsmetoder för våldsutövare i Sverige. Via en enkät till kommunala och ideella verksamheter framgick att individuella samtal var den vanligaste formen av behandling, följt av gruppbehandling [1]. Det är vanligt att behandlingen utgår ifrån den

---

⁶ Se mer om detta i avsnittet "Partnerkontakt och stöd/behandlingskontakt för den våldsutsatta – olika personer" på s.18.

⁷ Se mer om detta i kapitlet "Sekretess och samtycke" s.20 och i bilaga 2.

norska metoden Alternativ till våld samt kognitiv beteendeterapi. Men det finns även exempel på psykodynamiska och psykoedukativa inslag i behandlingsmetoderna. Behandlingens längd varierar från ett fåtal samtal till över ett år.

Varför partnerkontakt?

Att arbeta med partnerkontakt är inget nytt. I exempelvis Storbritannien och USA ingår partnerkontakt med riskbedömning i standarden för behandlingsprogram för våldsutövare (se till exempel The Respect Safe Minimum Practice Standard [2]). Även i Sverige verkar utvecklingen bland verksamheter för våldsutövare⁸ gå mot att fler och fler har fått ett större intresse för att starta upp en partnerkontaktverksamhet. I en enkät som Socialstyrelsen skickade ut till ett drygt 60-tal verksamheter som arbetar med våldsutövare under våren 2012 visade majoriteten av de som svarade (34 stycken) ett stort intresse för att delta i projektet med att utveckla denna manual. Flera verksamheter hade redan någon form av partnerkontakt, men få arbetade med en strukturerad, manualbaserad metod.

I samband med att behandlingsprogram för våldsutövare inrättas eller stöds bör det enligt Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet säkerställas att det finns stöd för brottsoffer samt att brottsoffrens säkerhet och mänskliga rättigheter kommer i första hand. Behandlingsprogrammen ska även, när det är lämpligt, inrättas och genomföras i nära samarbete med specialiserade stödtjänster för brottsoffer⁹. I enlighet med denna konvention, betonar den svenska regeringen i handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer, att alla insatser riktade till våldsutövare måste ha ett risk- och säkerhetsperspektiv avseende kvinnorna och barnen.¹⁰

Partnerkontakt kan ha betydelse även när den våldsutsatta personen väljer att inte delta. Redan när den våldsutsatta personen rings upp, får denne ta del av information om till exempel var hon eller han kan vända sig för att få stöd och hjälp. Denna typ av information kanske aldrig skulle ha nått fram om det inte vore för just detta telefonsamtal. Det första telefonsamtalet kan med andra ord bidra till att den våldsutsatta lättare kan ta kontakt med olika stödverksamheter i framtiden.

För verksamheter som finns inom socialtjänsten eller som arbetar på uppdrag av socialtjänsten ingår det att uppmärksamma den våldsutsatta på dennes rätt att få stöd och hjälp. Detta gäller även om den våldsutsatta personen kontaktas av socialtjänsten utan att hon eller han själv tagit initiativet till kontakten. Det är reglerat i lag att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § SoL). Socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp, samt särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation (5 kap. 11 § första och andra stycket SoL). Till socialnämndens

---

⁸ Verksamheterna kan finnas inom socialtjänst eller vara ideella organisationer som arbetar på uppdrag av socialtjänst. De kan även vara ideella organisationer som inte arbetar på uppdrag av socialtjänst.

⁹ Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, artikel 16.

¹⁰ Skr. 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer s. 10.

uppgifter hör bland annat att genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden (3 kap. 1 § SoL).

Utvecklandet av manualen

Manualen för partnerkontakt har utvecklats i samarbete med sju verksamheter för våldsutövare i Sverige under perioden 2012-2014. Både verksamheter inom socialtjänsten, ideella verksamheter som arbetar på uppdrag av socialtjänsten och ideella verksamheter som inte arbetar på uppdrag av socialtjänsten har varit med vid utvecklandet. Manualen har prövats i praktiken av de sju verksamheterna under en begränsad tid och partnerkontaktmetoden ansågs genomförbar. Dessutom var medarbetarna vid verksamheterna positivt inställda till metoden och de olika moment som ingick.

Hur manualen är tänkt att läsas

Partnerkontakt utgår från den verksamhet som arbetar med behandling av våldsutövare, men det är främst för att värna om den våldsutsatta och barnens säkerhet som den finns till.

Manualen är uppdelat i två delar:

1. Del 1 – Förutsättningar för partnerkontaktverksamhet, och
2. Del 2 – Att arbeta med partnerkontakt: Steg för steg.

Första delen tar i mer allmänna ordalag upp vad som kan vara viktigt att tänka på när partnerkontaktverksamheten byggs upp. När det är relevant hänvisas till lagrum, rekommendationer, handböcker och andra manualer. Denna första del är tänkt att läsas och sedan diskuteras av partnerkontaktpersonen, våldsutövarens behandlare och andra eventuella samarbetspartners innan arbetet med partnerkontakt sätts igång.

Andra delen av manualen innehåller praktiska förslag på hur partnerkontakt kan bedrivas steg för steg givet att de förutsättningar som beskrivs i den första delen är uppfyllda. Denna del fokuserar på partnerkontaktpersonens uppgifter och kan även användas som en checklista av partnerkontaktpersonen inför varje ny kontakt. Det gäller dock att ha i åtanke att varje situation är unik, och att manualen inte kan ses som fullständigt uttömmande för varje enskild person som tar del av partnerkontaktmetoden.

Manualen är utformad utifrån Galinsky och Frasers förslag om vad en manual bör innehålla [3]. Manualer finns till för att hjälpa praktiken genom att vara ett verktyg för utbildning och tillämpning av nya arbetssätt [3].

Del 1- Förutsättningar för partnerkontaktverksamhet

Denna del tar i mer allmänna ordalag upp vad som är viktigt att tänka på vid planerandet av en partnerkontaktverksamhet, med hänvisning till relevanta lagrum, rekommendationer, handböcker och andra manualer. Kapitlet är tänkt att läsas och sedan diskuteras av partnerkontaktpersonen, våldsutövarens behandlare och andra eventuella samarbetspartners innan partnerkontaktverksamheten har börjat bedrivas.

Resurser som behövs för att kunna bedriva partnerkontaktverksamhet

Minst två personer: partnerkontaktpersonen och våldsutövarens behandlare

Partnerkontaktverksamhet kan bedrivas av såväl större som mindre verksamheter. Eftersom partnerkontaktverksamhet utgår från ett samarbete mellan partnerkontaktpersonen och våldsutövarens behandlare så behövs det minst två personer för att kunna utföra metoden.

Det är inte lämpligt att partnerkontaktpersonen och våldsutövarens behandlare är samma person

Det är inte lämpligt att partnerkontaktpersonen även är våldsutövarens behandlare, det vill säga innehar båda uppdragen samtidigt (muntlig uppgift från Viji Rajagopalan).¹¹ Detta eftersom det kan vara svårt att hantera information från både våldsutövaren och den våldsutsatta, då dessa ibland ger vitt skilda bilder av situationen. Det kan då hända att den som tar sig an båda rollerna tar någon form av ställning i skuldfrågan samt i bedömningen av de två inblandade personerna. Att ansvara för bägge personerna blir då komplicerat. Det kan leda till att tilliten och trovärdigheten hos den som både är behandlare av våldsutövaren och partnerkontaktperson blir ifrågasatt. Finns det bara en behandlare anställd vid en verksamhet, kan det innebära att det måste upprättas ett samarbete med någon utanför verksamheten som kan erbjuda partnerkontakt. Partnerkontaktpersonen kan då till exempel vara någon som arbetar vid ett närliggande kriscentrum för våldsutsatta personer. Om det finns två behandlare vid verksamheten så kan dessa exempelvis växla i rollen som partnerkontaktperson.

---

¹¹ Domestic Violence Intervention Project, DVIP, januari 2015.

Tidsåtgång

Den våldsutsatta personen kontaktas vanligtvis av partnerkontaktpersonen vid minst fem tillfällen utspridda under hela den tid som våldsutövaren går i behandling.

Den våldsutsatta personen kontaktas vanligtvis av partnerkontaktpersonen vid minst fem tillfällen:

1. När kontakt etableras med den våldsutsatta personen
2. Första mötet i början av våldsutövarens behandling
3. Ungefär när våldsutövaren gått halva sin behandling
4. När våldsutövaren avslutar sin behandling
5. Sex månader efter våldsutövaren har avslutat sin behandling

Antalet gånger som en våldsutsatt person kontaktas kan dock bli fler eller färre beroende på den våldsutsattas behov och önskemål.

Längden på våldsutövarens behandling samt om det finns anledning att tro att säkerheten för den våldsutsatta minskat, är exempel på sådant som kan påverka antalet samtal. Det har visat sig att det kan behövas två samtal för att ta sig igenom det som nämns i kapitlet ”Första mötet” på sidan 36 i denna manual (punkt två i listan ovan). Antal samtal kan också öka om det finns anledning att informera den våldsutsatta om att våldsutövaren avbryter sin behandling i förtid, eller att partnerkontaktpersonen känner att extra tid behövs för återkoppling av resultaten av riskbedömningen. Det kan också hända att den våldsutsatta personen själv kontaktar partnerkontaktpersonen när hon eller han känner att risken för nytt våld har ökat. Dessa tillfällen är inte medräknade i de cirka fem gånger som ingår i standardmodellen.

Även om tidsperioden som den våldsutsatta tar del av partnerkontakt kan vara relativt lång, är antalet kontakttillfällen/möten ganska få under denna period. Partnerkontakt är därmed inte jämförbart med en regelbunden stöd- och behandlingskontakt där den våldsutsatta och stödpersonen exempelvis träffas en gång i veckan under en längre tid.

Det som tar mest tid är att utföra det första mötet.¹² Medan det första och ibland andra mötet kan ta vardera en dryg timme, så kan de följande tre utgöras av kortare telefonkontakter, där partnerkontaktpersonen ringer upp och stämmer av situationen med den våldsutsatta.

Utbildnings- och kompetenskrav

Av 3 kap 3 § SoL framgår att personal som utför insatser enligt socialtjänstlagen ska ha lämplig utbildning och erfarenhet. De som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden enligt SoL bör ha teoretiska kunskaper om våld eller andra övergrepp mot närstående. De bör även ha förmågan att omsätta dessa kunskaper i praktiken.¹³ Därutöver är det inte närmare reglerat

¹² Se avsnittet ”Första kontaktförsöket” på s.31 och kapitlet ”Första mötet” på s.36

¹³ Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:4) och allmänna råd om våld i nära relationer.

vilken utbildning eller vilka kunskaper som behövs för att vara partnerkontaktperson inom socialtjänsten.

Utöver det som är reglerat i lag, föreskrifter och allmänna råd om utbildning kan det vara betydelsefullt att partnerkontaktpersonen har kunskap om olika typer av våld samt konsekvenserna av att vara utsatt för våld. Det kan även vara viktigt att partnerkontaktpersonen har erfarenhet av att arbeta med personer som utsatts för våld samt har kunskap om hur barn som bevittnat och/eller utsatts för våld kan påverkas.

Det är med andra ord angeläget att partnerkontaktpersonen har utbildning som är anpassad till det arbete hon eller han ska utföra, men det krävs ingen specifik utbildning för hur denna manual ska användas. Genom noggrann läsning av den är förhoppningen att de som ska utföra partnerkontakt förstår arbetssättet och sedan kan utföra det i praktiken.

Stöd och handledning för partnerkontaktpersoner

Det är värdefullt om partnerkontaktpersonerna har tillgång till handledning. Handledningen ger partnerkontaktpersonen möjligheten att prata om det som kommit fram i arbetet med de våldsutsatta personerna och att få det stöd som behövs för att kunna hjälpa dem.

Samarbete

Partnerkontaktpersonens samarbetspartners

Partnerkontaktpersonen är beroende av samarbete med våldsutövarens behandlare och verksamheter som erbjuder stöd, skydd eller behandling till våldsutsatta och barn som bevittnat och/eller utsatts våld. I detta avsnitt tas några centrala samarbetspunkter upp.

Partnerkontaktpersonen är ansvarig för att försäkra sig om att alla samarbetspartners förstår hur de kommer att bidra till partnerkontaktverksamheten. Ett tips kan vara att partnerkontaktpersonen, våldsutövarens behandlare och eventuella andra samarbetspartners läser och diskuterar manualen, främst med fokus på detta avsnitt om samarbete.

Partnerkontaktpersonen samarbetar med våldsutövarens behandlare och verksamheter som erbjuder stöd, skydd eller behandling till våldsutsatta personer och barn som har bevittnat och/eller har varit utsatta för våld

Våldsutövarens behandlare

Den som är huvudansvarig för våldsutövarens behandling behöver i ett tidigt skede informera våldsutövaren om vad partnerkontaktmetoden går ut på. Om metoden ska följas bör detta göras varje gång en våldsutövare kontaktar behandlingsverksamheten. Som nämnts tidigare kan uppgiften om att våldsutövaren går i behandling omfattas av sekretess.¹⁴ En konsekvens av att den våldsutsatta kontaktas kommer bli att denne får veta att våldsutövaren går i behandling. Om denna uppgift omfattas av sekretess krävs att våldsutövaren samtycker till att uppgiften om att han eller hon går i behandling kan lämnas ut till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta. Annars kan inte den våldsutsatta kontaktas.

Behandlaren behöver även berätta för våldsutövaren att partnerkontakt kan innebära att information som denne lämnar under behandlingens gång kan komma att föras vidare till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta. Detta för att främja den våldsutsatta personens och barnens säkerhet. För att information ska kunna föras vidare på detta sätt krävs även här samtycke från våldsutövaren.¹⁵

Behandlaren behöver därefter få kontaktuppgifter till den våldsutsatta. Behandlaren måste tänka på att det kan finnas fler våldsutsatta partners som kan vara i behov av partnerkontakt. Våldsutövaren kan exempelvis ha utsatt både den nuvarande partnern och före detta partners för våld.

Om det finns barn i familjen gäller reglerna om anmälningskyldighet.¹⁶

---

¹⁴ Menprövning görs enligt 26 kap 1 § OSL.

¹⁵ Mer om samtycken i kapitlet "Samtycke i metoden partnerkontakt" s. 20.

¹⁶ Se avsnittet "Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas" på s.26.

Behandlaren behöver tänka på att våldsutövaren kan ha utsatt flera partners fram tills den dag han eller hon kontaktar behandlingsverksamheten. Även tidigare partners kan behöva kontaktas.

Professionella vid andra verksamheter som erbjuder skydd, stöd och behandling till våldsutsatta vuxna och barn

Den våldsutsatta får information om andra verksamheter som kan erbjuda skydd, stöd och behandling till sig själv och barnen från sin partnerkontaktperson.¹⁷ Våldsutsatta och deras barn kan behöva insatser vid verksamheter, till exempel inom socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri (BUP), barnahus, olika kriscentra, skyddat boende, kvinnojourer, brottsofferjourer, psykiatri m.m. Kunskap om vart den våldsutsatta kan vända sig, och vetskap om lämpliga kontaktpersoner vid dessa verksamheter, är därför viktig. Om partnerkontaktpersonen arbetar inom socialtjänsten eller på uppdrag av socialtjänsten ska den våldsutsatta i första hand informeras och erbjudas att socialtjänsten gör en utredning för att få behovsprövade insatser. Att bli utredd är frivilligt för den våldsutsatta.¹⁸

Den våldsutsatta kan ta del av partnerkontakt parallellt med att hon eller han får utökat stöd från annat håll

Den våldsutsatta kan ha en partnerkontaktperson samtidigt som hon eller han har ett mer utökat stödkontakt vid till exempel ett kriscentrum för våldsutsatta.

Partnerkontaktpersonen kan hjälpa den våldsutsatta att komma i kontakt med andra verksamheter för utökat stöd. Det utökade stödet kan erbjudas parallellt med att den våldsutsatta har kontakt med partnerkontaktpersonen. Det kan också vara så att den våldsutsatta redan har kontakt med en stödperson innan hon eller han tackar ja till att få en partnerkontaktperson.

Partnerkontakt och stöd/behandlingskontakt för den våldsutsatta – olika personer

I denna manual beskrivs en modell där partnerkontaktpersonen och den person som ger det mer omfattande stödet till den våldsutsatta är olika personer, vilka ibland även sitter i olika lokaler. I Sverige, men även i Storbritannien och USA, finns det exempel på verksamheter där partnerkontaktpersonen och stödpersonen istället är en och samma person. Vid sådana verksamheter kan partnerkontaktpersonen ta upp säkerhetsaspekter vid specifika tillfällen och resten av mötestillfällena ge stödsamtal m.m.

Dessa verksamheter brukar generellt sett vara ganska stora och kunna erbjuda både behandling till våldsutövare och mer omfattande stöd till våldsut-

¹⁷ Se avsnittet "Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas" på s.26

¹⁸ Se avsnittet "Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas" på s. 26 för vad som gäller för barn.

satta. Partnerkontaktpersonerna vid dessa verksamheter behöver inte begränsa kontakten till att enbart gälla för sådant som har med risk- och säkerhet att göra, utan har tid och resurser för att kunna erbjuda den våldsutsatta personen ett utökat stöd.

De flesta verksamheter för våldsutövare i Sverige är dock mindre, med kanske en till två anställda som har hand om behandlingen. Vid dessa finns oftast inte resurser och personal nog att bedriva en fullskalig stödverksamhet även för de våldsutsatta personerna. Istället kan dessa verksamheter (via partnerkontakt) hjälpa de våldsutsatta vidare till exempelvis ett kriscentrum där den våldsutsatta kan få det stöd som partnerkontaktpersonen inte kan ge.

Det finns dock även exempel på mindre verksamheter i Sverige där resursbrister och/eller organisatoriska faktorer istället leder till att partnerkontaktpersonen och stödpersonen behöver vara en och samma person. Ett exempel är verksamheter som behandlar våldsutövare, våldsutsatta och barn som bevittnat våld under samma tak. Vid sådana verksamheter kanske det bara finns en person som har hand om våldsutövare, en person som tar hand om våldsutsatta och en som tar hand om barnen. Lösningen i dessa fall kan bli att den som har hand om våldsutsatta personer får ta sig an både partnerkontaktpersonsrollen och stödpersonensrollen.

När en och samma person hanterar båda funktionerna kan det vara bra om rollerna hålls isär och att det tydligt förmedlas till den våldsutsatta när samtalen rör partnerkontakt och när de rör sig om rent stöd- och behandlingsarbete. Ett tips kan vara att avsätta vissa möten till just partnerkontaktsarbete och informera den våldsutsatta om att det bara kommer att handla om frågor som rör hennes eller hans säkerhet just då. Detta eftersom den våldsutsatta personen alltid måste veta när samtalet rör sådant som hon eller han hävt sekretessen kring och som kan komma att föras vidare till våldsutövarens behandlare som en del av partnerkontakten¹⁹.

Partnerkontaktpersonen bör inte samtidigt vara stöd-/behandlingskontakt för den våldsutsatta

Om detta är nödvändigt bör

- rollerna hållas isär, och
- det tydligt förmedlas till den våldsutsatta när samtalen rör partnerkontakt och när de rör sig om rent stöd- och behandlingsarbete.

---

¹⁹ Se avsnittet ”Samtycke i metoden partnerkontakt” s.20.

Samtycke i metoden partnerkontakt

Våldsutövarens samtycke

En konsekvens av att den våldsutsatta kontaktas och erbjuds partnerkontakt blir att denne får reda på att våldsutövaren går i behandling. Denna uppgift kan omfattas av sekretess. Om så är fallet behöver våldsutövaren häva sekretessen för denna uppgift. Detta gör våldsutövaren genom skriftligt eller muntligt samtycke.²⁰

Eftersom metoden partnerkontakt syftar till att värna om den våldsutsatta personens säkerhet under den tid våldsutövaren går i behandling finns det även andra uppgifter som kan behöva förmedlas till partnerkontaktpersonen och sedan vidare till den våldsutsatta. Exempel på information som kan vara betydelsefull, och som därmed kan bli föremål för informationsutbyte, kan vara att våldsutövaren har avbrutit sin behandling, att denne har uteblivit från flera behandlingstillfällen eller att denne har börjat dricka alkohol igen. Även dessa uppgifter kan omfattas av sekretess och om så är fallet krävs att våldsutövaren lämnar samtycke till att de kan förmedlas vidare till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta.

Våldsutövaren kan med andra ord vid ett och samma mötestillfälle samtycka till:

- 1) att uppgiften om att han eller hon går i behandling får föras vidare till den våldsutsatta (via partnerkontaktpersonen)
- 2) att information som våldsutövaren lämnar i behandlingen och som rör säkerheten för den våldsutsatta och eventuella barn får föras vidare till den våldsutsatta (via partnerkontaktpersonen).

Om våldsutövaren endast samtycker till den första punkten, men inte till den andra så omkullkastar det inte hela partnerkontaktmetoden. Det går att utföra det mesta som ingår i arbetsmetoden ändå, men med de begränsningar som följer av eventuell sekretess.

Samtycket gäller för den period våldsutövaren går i behandling om han eller hon inte drar tillbaka det.²¹

Den våldsutsattas samtycke

Det kan även finnas anledning till att överföra viss information som den våldsutsatta uppger i sin kontakt med partnerkontaktpersonen till våldsutövarens behandlare. Exempel på sådan information kan vara att den våldsutsatta upplever att hoten från våldsutövaren har ökat eller att våldsutövaren börjat dricka alkohol igen. Även de uppgifter som den våldsutsatta lämnar till partnerkontaktpersonen kan omfattas av sekretess.²² För att dessa uppgifter ska kunna vidareförmedlas till våldsutövarens behandlare krävs att den våldsutsatta lämnar sitt samtycke till det. Om den våldsutsatta samtycker till detta

---

²⁰ I bilaga 2 finns en kortfattad redogörelse för vad sekretess är och vad sekretess innebär samt exempel på sekretessbrytande bestämmelser.

²¹ Mer om återkallande av samtycke i avsnittet ”När samtycke inte föreligger eller när samtycket återkallas” s. 21.

²² Enligt 26 kap 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon annan närstående till denne lider men.

har behandlaren möjlighet att anpassa våldsutövarens behandling utifrån information från den våldsutsatta. Om den våldsutsatta uppgett att våldsutövaren börjat dricka igen, så kan behandlaren till exempel välja att ta upp frågor om alkoholproblem och missbruk utifrån ett generellt perspektiv vid en gruppbehandlingssession lite längre fram.

Samtycket gäller för den period den våldsutsatta deltar i partnerkontakt om hon eller han inte drar tillbaka det.²³

Det får aldrig finnas en risk för att det framkommer att en våldsutsatt person förmedlat information om en specifik våldsutövare

Detta kan äventyra den våldsutsattas och barnens säkerhet

Gå igenom samtyckesformuleringarna

Utifrån vad JO uttalar om samtyckesformuleringar och utifrån vad som beskrivs ovan om samtycke, är det viktigt att både våldsutövaren och den våldsutsatta är införstådda med vad samtycket omfattar och innebär samt gentemot vem eftergiften av sekretessen sker. I vissa fall kan det vara bra att formulera samtycket skriftligen och att det ges möjlighet till att läsa igenom samtyckesformuleringen. Detta för att undvika oklarheter.²⁴

När samtycke inte föreligger eller när samtycket återkallas

När samtycke inte föreligger

Om uppgiften att våldsutövaren går i behandling omfattas av sekretess, och våldsutövaren inte samtycker till att häva sekretessen för denna uppgift, är det inte möjligt att kontakta den våldsutsatta. Ibland kan behandlaren behöva ta upp frågan om samtycke i detta avseende flera gånger under de första träffarna och diskutera det. Detta gäller även när våldsutövaren själv säger att den våldsutsatta inte vill ta del av partnerkontakt. Ett sådant uttalande kan ifrågasättas, eftersom våldsutövarens syn på situationen kan skilja sig från den våldsutsattas. Det är inte säkert att den våldsutsatta själv hade tackat nej till en partnerkontaktperson om hon eller han hade blivit tillfrågad direkt. Behandlaren kan betona för våldsutövaren att partnerkontakt utgör en viktig del i hur verksamheten arbetar, och som går ut på att främja säkerheten för den som utsatts för våld. Målet med partnerkontaktmetoden är att alla våldsutsatta ska kunna ringas upp.

---

²³ Mer om återkallande av samtycke i avsnittet "När samtycke inte föreligger eller när samtycket återkallas" s. 21.

²⁴ Se bilaga 2.

Försök alltid att få våldsutövaren att samtycka till att uppgiften om att han eller hon går i behandling kan lämnas till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta

Detta gäller även när våldsutövaren säger att den våldsutsatta inte vill ta del av partnerkontakt. Det är inte säkert att den våldsutsatta själv hade tackat nej till en partnerkontaktperson om hon eller han hade blivit tillfrågad direkt.

I vissa fall kan partnerkontakt vara olämpligt eller inte behövas. Exempel på ett sådant undantagsfall kan vara när den våldsutsatta har skyddad identitet.

När samtycke återkallas

Både våldsutövaren och den våldsutsatta kan återkalla sina samtycken när som helst. Om den våldsutsatta återkallar samtycket innebär det att sekretessen kan utgöra hinder för att uppgifter förs vidare. Det går dock fortfarande att utföra övriga punkter som finns med i denna manual (beskriva våldet och göra en riskbedömning utifrån standardiserade instrument, helhetsbedöma situationen för den våldsutsatta, informera om verksamheter för utökat stöd).

Den våldsutsatta kan även välja att inte återkalla samtycket i dess helhet utan bara när det gäller viss information. Ett sätt att hantera en sådan situation är då att partnerkontaktpersonen meddelar den våldsutsatta varje gång denne har tänkt vidarebefordra information till våldsutövarens behandlare. På så sätt får den våldsutsatta en chans att säga ja eller nej till att informationen förs vidare.

När kontakt väl tagits med den våldsutsatta kan våldsutövaren inte återkalla det samtycke som denne en gång lämnat för uppgiften att han eller hon går i behandling. Däremot kan våldsutövaren återkalla samtycket till att uppgifter som han eller hon lämnar under behandlingens gång, och som rör säkerheten för den våldsutsatta och barnen, ska kunna föras vidare till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta. Om våldsutövaren återkallar detta samtycke innebär det att sekretessen kan utgöra hinder för att föra uppgifterna vidare. Sker detta kan partnerkontaktpersonen behöva ta ställning till om den våldsutsatta ska få ta del av den informationen, för att främja säkerheten henne eller honom.

En förståelse för riskbedömning och beskrivning av våldets karaktär är viktig

En viktig del av partnerkontakt är att beskriva våldets karaktär och bedöma våldsutövarens risk för återfall i våld. Detta ger ett underlag som behövs för säkerhetsplaneringen. Det är därför en viktig förutsättning att partnerkontaktpersonen, våldsutövarens behandlare och eventuellt andra berörda samarbetspartners har en djupgående förståelse för syftet med att beskriva våldet samt hur man genomför och tolkar riskbedömningar (med fokus på dess begränsningar). I detta avsnitt ges en kort introduktion till detta arbete, men det

är viktigt att läsa manualen för bedömningsmetoden som är tänkt att användas.

Beskrivning av våldets karaktär

Partnerkontaktpersonen behöver få en uppfattning om våldets karaktär och omfattning. Detta ger ett förstärkt underlag för riskbedömningen. I FREDAManualen finns ett standardiserat bedömningsinstrument som heter FREDABeskrivning, och som kan användas i detta syfte [4]. Det går även bra att använda sig av andra standardiserade bedömningsmetoder som beskriver våldets karaktär. Om den våldsutsatta nyligen har besvarat ett sådant standardiserat bedömningsinstrument exempelvis vid en utredning inom socialtjänsten, kan hon eller han samtycka till att partnerkontaktpersonen får ta del av denna.

Att bedöma risken för återfall med hjälp av en standardiserad metod

För att kunna göra en användbar säkerhetsplanering är det lämpligt att bedöma risken för återfall hos våldsutövaren som får behandling. Det är viktigt att använda en standardiserad metod för riskbedömning som har prövats för målgruppen och användarpopulationen (t.ex. socialtjänsten eller annan verksamhet). En sådan riskbedömning kan genomföras med den våldsutsatta inom ramen för partnerkontakten. Detta gäller även om det vid en första allmän bedömning (utan instrument) tycks framgå att det inte finns någon risk för återfall. Bedömningen av risk (utan instrument) för återfall kan inte heller endast utgå från hur våldsutövaren upplever situationen.

I Sverige används flera olika riskbedömningsmetoder varav två av de vanligaste är SARA (Spousal Assault Risk Assessment Guide- Short Version) [5] och FREDA-farlighetsbedömning [4]. Under 2014, användes standardiserade bedömningsmetoder för kartläggning av våldsutsatthet och riskbedömning i 49 procent av Sveriges kommuner ([6], s.17). Under de år partnerkontaktmanualen testades av de försöksverksamheter som ingick i Socialstyrelsens projekt har FREDA-farlighetsbedömning använts för att bedöma våldsutövarnas risk för ökat eller dödligt våld. Detta för att FREDA:s användbarhet hade utvärderats inom socialtjänsten när projektet startades, vilket däremot inte SARA:s hade [4, 7]. Efter Socialstyrelsens prövning av manualen, finns det dock inget som hindrar att SARA eller någon annan standardiserad riskbedömningsmetod används istället.

Varför standardiserade riskbedömningsmetoder?

Idag används riskbedömningsmetoder inom polisen och kriminalvården och inom socialtjänsten. Bland verksamheter som behandlar våldsutövare är emellertid användningen av standardiserade metoder för riskbedömning inte så vanlig. I en enkätundersökning som publicerades 2011, svarade endast fyra av de 36 verksamheter som tillfrågades att de använder någon systematisk riskbedömningsmetod ([1], s.24). Istället är det vanligare att verksamheter gör kliniska bedömningar utan stöd av en systematisk metod. Forskning visar emellertid att denna typ av kliniska bedömningar påverkas mer av subjektiva, irrationella och icke-relevanta faktorer än riskbedömningar med stöd av instrument ([8], s. 309-359).

För att strukturerade riskbedömningar ska vara etiskt försvarbara måste det finnas ett system för att vidta skyddsåtgärder i de fall en risk konstateras. Det krävs också ett välfungerande samarbete med den våldsutsatta och ett utbud av skyddsåtgärder som kan anpassas till den enskilda kvinnans behov ([9], s.9).

Det är alltså inte främst för dess eventuella prediktiva (förutsägande) kvaliteter som standardiserade metoder för riskbedömning används under partnerkontakten, utan för att få ett beslutsstöd för att vidta lämpliga skyddsåtgärder och/eller behandlingsinsatser m.m. som kan öka den våldsutsattas säkerhet.

En allmän bedömning av risk för återfall i våld görs först efter att en riskbedömning med instrumentet samt en helhetsbedömning av situationen har gjorts.

Glöm inte den våldsutsattas situation som helhet

Resultaten av en standardiserad riskbedömning, exempelvis FREDA-farlighetsbedömning eller SARA, måste kompletteras med annan informationshämtning. FREDA-beskrivning utgör ett sådant komplement, vilket hjälper till att bestämma våldets karaktär. Men det finns även annan information som kan vara relevant, och som gör att hela situationen för den våldsutsatta och barnen blir tydligare. Användningen av en standardiserad bedömningsmetod syftar till att göra en del av riskbedömningen enhetlig, och inte att ersätta allt som kan vara relevant att ta upp om en våldsutsatt person. Det är partnerkontaktpersonen som bedömer vilken annan information som är relevant att ta hänsyn till.

Följande lista anger några exempel på information som kan samlas in om den våldsutsattas situation som helhet. Listan är dock inte uttömmande och det kan även hända att inte allt det som nämns i listan behöver samlas in. Listan baseras bland annat på de vanligast förekommande riskfaktorerna som identifierats av den kanadensiska Domestic Violence Death Review Committee (DVDRC) [10].

Finns det barn som kan påverkas av våldet?

- Har den våldsutsatta barn? Finns det gemensam vårdnad om barnen/barnet?
- Finns det någon pågående vårdnadstvist?
- Delar den våldsutsatta och barnen bostad med våldsutövaren?
- Finns det förhållanden som gör att den våldsutsatta och barnen måste träffa våldsutövaren?

Se även avsnittet ”Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas” (sidan 26) för sammanfattad information om lagar och regler som gäller i situationer där barn själva kan vara utsatta för eller ha bevittnat våld.

Hur ser relationen mellan våldsutövaren och den våldsutsatta personen ut?

- Har den våldsutsatta gemensam ekonomi och/eller äger en bostad ihop med våldsutövaren?
- Bor den våldsutsatta ihop med våldsutövaren? Bor andra än barnen i bostaden? Vet våldsutövaren var hon/han bor? Har våldsutövaren nyckel till bostaden?
- Finns det förhållanden som gör att den våldsutsatta måste träffa våldsutövaren?
- Hur ser den våldsutsattas känslomässiga bindning till våldsutövaren ut?
- Håller den våldsutsatta på att separera från våldsutövaren eller finns det skäl att tro att det kommer ske en separation?
- Har den våldsutsatta uppehållstillstånd/permanent uppehållstillstånd i Sverige? Skulle detta äventyras av en eventuell separation från våldsutövaren?
- Finns det gemensamma husdjur? Påverkas den våldsutsatta personen av oro och/eller ansvarskänsla för dessa husdjur?

Hur ser den våldsutsatta personens livssituation ut i övrigt?

- Vilket nätverk av släkt och vänner finns?
- Sysselsättning? (Exempelvis: Har hon eller han arbete? Studerar? Arbetslös?)
- Psykisk ohälsa (inklusive konsekvenser av våldet)?
- Rädsla för våldsutövaren?
- Missbruk?
- Fysisk eller psykisk funktionsnedsättning (inklusive skador som orsakats av våldet)?

Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas

Om den våldsutsatta har barn är det viktigt att förstå hur man ska arbeta för barnets bästa. Partnerkontaktpersonen måste ha barnens säkerhet och skydd framför ögonen hela tiden, inte minst för att dessa barn även kan vara utsatta för våld. Forskning visar att det kan innebära ett trauma för barn att bevittna våld och det kan få allvarliga konsekvenser för bland annat barnets anknytning, psykisk hälsa och deras förmåga att tolka sociala situationer [11-16].

I partnerkontaktpersonens uppgift ingår att ge information om vad det finns för hjälp att få för barn som utsatts eller bevittnat våld. Det är dock socialtjänstens uppgift att utreda vilka behov av skydd och stöd som barnen har och föreslå lämplig insats. I kommande avsnitt redogörs övergripande för anmälningsskyldigheten vid misstanke om att ett barn far illa.

Partnerkontaktverksamhet uppmärksammar barnens behov av skydd och stöd och det ges information om vilken hjälp det finns att få för dem.

Anmälningsskyldighet vid misstanke att ett barn far illa

Socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden (5 kap. 1 § SoL). Nämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott, och barnets närstående, får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver (5 kap. 11 § tredje och fjärde stycket SoL)

Av 14 kap. 1 § punkten 1-4 SoL framgår bland annat att myndigheter vars verksamheter berör barn och unga samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården har en lagstadgad skyldighet att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Detsamma gäller för dem som är anställda hos sådana myndigheter. Samma skyldighet gäller enligt bestämmelsen även dem som är verkamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Omsorgsverksamheter och andra verksamhetsområden inom socialtjänsten har skyldighet att vidarebefordra uppgifter om barn som är i behov av stöd eller skydd till den enhet som ansvarar för den sociala barn- och ungdomsvården.²⁵ De verksamheter som arbetar med våldsutövare och våldsutsatta inom socialtjänsten har således en skyldighet att vidarebefordra uppgifter om

---

²⁵ Proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga, s. 45.

att ett barn far illa till den enhet som utreder barn. Om barnet utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp mot närstående, ska enheten öppna en utredning.²⁶

Ideella föreningar som genom avtal med kommunen utför insatser enligt SoL omfattas också av anmälningsplikten.²⁷ Detsamma gäller frivilligorganisationer som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt 7 kap 1 § SoL.

Ideella föreningar i övrigt omfattas inte av anmälningsplikten. De omfattas istället av den allmänna rekommendationen i 14 kap 1 c § SoL, att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden. Se vidare Socialstyrelsens handbok om att anmäla oro för barn [17].

---

²⁶ 6 kap 1 § SOSFS 2014:4, Våld i nära relationer

²⁷ Jfr proposition 2009/10:131 Lex Sarah och socialtjänsten-förslag om vissa förändringar s. 27 och proposition 2011/12:4 Utredningar avseende vissa dödsfall s. 60.

Del 2- Partnerkontakt steg för steg

Denna andra del av manualen innehåller praktiska förslag på hur partnerkontakt kan bedrivas steg för steg givet att de förutsättningar som beskrivs i del 1 är uppfyllda. Denna del fokuserar på just partnerkontaktpersonens uppgifter och därför tilltalas den som kommer att arbeta som partnerkontaktperson som ”du”.

I Bilaga 1 finns en checklista över den partnerkontaktsmodell som beskrivs i denna manual. Den kan användas vid varje ny kontakt med en våldsutsatt person. Checklistan är inte uttömmande men lyfter fram några centrala punkter som rör kontakten med den våldsutsatta.

Innan du tar kontakt med den våldsutsatta personen

Reflektera över din roll som partnerkontaktperson

Partnerkontakt är länkad till våldsutövarens behandlingsperiod, men det är främst för den våldsutsatta och barnens säkerhets skull som den finns till. Vid varje kontakttillfälle måste eventuella säkerhetsrisker tänkas igenom noggrant.

Att vara partnerkontaktperson är ett arbete som innehåller utmaningar. De våldsutsatta personernas liv är ofta präglad av många svårigheter och att höra om dessa kan vara tungt. Det kan därför vara viktigt att du har tidigare erfarenhet av att ha kontakt med våldsutsatta personer, samt har tillgång till handledning i ditt arbete som partnerkontaktperson.

Även din säkerhet som partnerkontaktperson måste vara i fokus i arbetet. Du måste följa de regler för hälsa och säkerhet som finns vid din verksamhet.

Tidigare erfarenhet har visat att partnerkontaktarbetet omgärdas av ett dilemma (muntlig kommunikation, Anita Dahlérus och Mari-Anne Tobiasson, Kriminalvården 2011). Dilemmat har att göra med att du som är partnerkontaktperson har en begränsad roll gentemot de våldsutsatta. Huvuduppgiften är att planera säkerheten och informera de våldsutsatta om verksamheter där de kan få utökat stöd. Samtidigt kanske du är den första stödjande person den våldsutsatta träffar, och därmed kan det hända att hon eller han vill ha mer kontakt än du kan ge. Det kan även hända att du vill ge mer stöd än vad som ingår i dina arbetsuppgifter som partnerkontaktperson.

Om du samtidigt är partnerkontaktpersonen och stödpersonen för den våldsutsatta, kan det också uppstå ett dilemma som består i att stödarbetet och säkerhetsarbetet blandas samman.²⁸

---

²⁸ Se avsnittet ” Partnerkontakt och stöd/behandlingskontakt för den våldsutsatta – olika personer” på s.18.

Lista verksamheter som kan erbjuda stöd, behandling och skydd till den våldsutsatta och barnen

Det är viktigt att du kan informera den våldsutsatta om verksamheter som erbjuder stöd, skydd och behandling, både för henne eller honom och för barnen och att det är socialtjänsten som är huvudansvarig för våldsutsatta personer och barn som utsatts för/bevittnat våld. Det är hos socialtjänsten våldsutsatta personer utreds och får behovsprövade insatser, och det är även hit information om barn som misstänks fara illa ska lämnas.²⁹ Det finns dock en rad andra verksamheter som också kan vara bra att informera om. Nedan nämns socialtjänsten samt andra instanser, men listan kan behöva kompletteras.

- Socialtjänsten (t.ex. individ- och familjeomsorgen)
- Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)
- Barnahus
- Kriscentrum för kvinnor
- Kvinnojourer
- Brottsofferjour
- Vårdcentralen
- Psykiatri
- Polisen
- Skyddat boende (inom socialtjänstens regi och ideellt drivna)
- Verksamheter för särskilt utsatta grupper (missbruk, funktionsnedsättning, utländska kvinnor m.m.)

Det kan även vara bra att tipsa den våldsutsatta om telefonnummer till Kvinnofridslinjen (020-50 50 50, driven av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK).

För att få hjälp med att få fram alla relevanta verksamheter i regionen kan NCK, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS) och Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund (SKR) vara viktiga informationskällor.

Upprätta en rutin för dokumentation om kontakttillfällen med den våldsutsatta

Om partnerkontakt är en beslutad insats enligt 4 kap 1 § SoL gäller de regler om dokumentation som finns i 11 kap. 5 § SoL. Dessa regler gäller även när genomförandet av insatsen sker i verksamhet som arbetar på uppdrag av socialtjänsten.

Vid icke beslutade insatser finns det ingen skyldighet att dokumentera. Dock förekommer det att klientens samtycke inhämtas för att kunna behandla personuppgifter och för att kunna dokumentera vid denna typ av insatser.

---

²⁹ För mer information om relevanta regler, se avsnittet ”Barnens behov av skydd och stöd ska uppmärksammas” s. 26.

Ta reda på relevant information om den våldsutsatta

Ta reda på information om den våldsutsatta från våldsutövarens behandlare innan det första telefonsamtalet. Ta även reda på om den våldsutsatta bor ihop med våldsutövaren och om de har barn tillsammans.³⁰ Avgör också om tolk behövs innan du kontaktar den våldsutsatta.

---

³⁰ Se även avsnittet ”Glöm inte den våldsutsattas situation som helhet” på s.24.

Första kontaktförsöket

I detta avsnitt ges konkreta och detaljrika tips om hur du som är partnerkontaktperson kan gå tillväga när du ska ringa den våldsutsatta personen första gången. Kapitlet är främst riktat till nyblivna partnerkontaktpersoner, som inte så ofta har ringt till våldsutsatta personer. För erfarna behandlare kan kapitlet mer ses som repetition.

När

Det första kontaktförsöket sker efter det att våldsutövaren samtyckt till att häva sekretessen för uppgiften om att han eller hon går i behandling samt till att denna uppgift kan lämnas ut till partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta. Detta möjliggör att den våldsutsatta kan kontaktas och erbjudas partnerkontakt.

Det räcker inte att ringa en gång

Det kan behövas upprepade kontaktförsök för att komma i kontakt med den våldsutsatta. Det räcker inte att ringa upp en gång utan att få tag på henne/honom, och sedan inte ringa igen. Efter några telefonsamtal utan att någon svarar kan du överväga att skriva ett brev eller ett sms och sedan försöka ett par gånger till via telefon efter några dagar.

Ibland kan det vara så den våldsutsatta visserligen svarar, men inte kan prata just då. Då är det bra att försöka bestämma en tid när det passar bättre.

Det går inte att precisera exakt hur många gånger du ska försöka få tag på den våldsutsatta. Du måste själv bedöma hur många kontaktförsök som är rimligt att göra efter att ha noggrant övervägt varje våldsutsatt persons unika situation. Till exempel kan det kanske utgöra en säkerhetsrisk att ringa för många gånger, om det är så att den som utövat våld finns i närheten varje gång.

Brev- eller telefonkontakt vid första kontaktförsöket?

Brevkontakt

Brevkontakt kan användas om det finns säker kunskap om att paret har flyttat isär och att det därför finns en mindre risk för ökad utsatthet som följd av brevet. Brevet kan innehålla dina kontaktuppgifter samt lämpliga tider för henne eller honom att ringa. En kort information om vilka stödinsatser som finns i närheten kan också ges i brevet. Det är dock inte alltid säkert att ett brev leder till att den våldsutsatta ringer tillbaka, och därför kan det behövas ett kontaktförsök via telefon ganska snart efter det att brevet antas ha kommit fram.

Telefonkontakt

Telefonkontakt kan vara att föredra om paret fortfarande lever tillsammans eller har regelbunden kontakt. Kontakt tas i största möjliga mån när våldsutövaren har ett behandlingstillfälle inbokad, eller av annan anledning inte befinner sig på samma plats som den våldsutsatta. Erfarenheter från verksamheter som arbetat med någon form av partnerkontakt talar för att det är bäst att ringa från synligt nummer. Det finns större chans att den våldsutsatta svarar då (muntlig kommunikation, Malmö kriscentrum samt Frideborg i Norr-

köping). Beslutet om att använda dolt eller synligt nummer får fattas utifrån en diskussion vid din verksamhet.

Saker att tänka på vid telefonkontakt:

- Tala aldrig in något på telefonsvararen.
- Anta inte automatiskt att det är den person du söker som svarar.
- Fråga vem det är du talar med.
- Om det inte är rätt person som svarat, berätta inte varifrån du ringer och lämna inget meddelande.
- Även om du har ett direktnummer till den våldsutsattas mobiltelefon så kan det vara någon annan som svarar.
- Även om rätt person svarar kan den som utövar våld stå alldeles bredvid. Det kan hända att våldsutövaren reagerar negativt på att partnerkontaktpersonen ringer. Våldsutövaren kanske hoppas på att den våldsutsatta ska tacka nej till partnerkontakt. Beslutet om att tacka ja eller nej till partnerkontakt ska vara den våldsutsattas eget beslut, och inte vara påverkat av våldsutövaren.

Om det är rätt person som svarar

I så fall:

- Tala om ditt namn och att du ringer från en verksamhet som erbjuder så kallad partnerkontakt och som finns till för att hjälpa våldsutsatta personer.
- Fråga henne eller honom om det är riskfritt att prata några minuter.

Om den våldsutsatta svarar att det inte är riskfritt att prata nu

Säg att du kommer ringa tillbaka vid ett annat tillfälle och uppge ditt telefonnummer eller namnet på den verksamhet du ringer ifrån (om det är möjligt).

Om den våldsutsatta svarar att det är riskfritt att prata nu

Det är viktigt att den mest relevanta informationen presenteras först. Om du inte hinner med att ta upp alla punkterna nedan per telefon kan du börja med de första fem punkterna. Fråga om du får kontakta henne eller honom vid ett annat tillfälle för att beskriva vad partnerkontakt innebär och, i fall denne svarar jakande, boka in en ny tid.

1. Berätta att du ringer för att hennes eller hans partner eller före detta partner börjat gå i behandling för sitt våldsutövande hos den verksamhet du är knuten till.
2. Berätta att du arbetar som kontaktperson för de personer som utsatts för våld av de som går i behandling.
3. Berätta att du hjälper våldsutsatta personer att få tillgång till den hjälp och det stöd de behöver.
4. Berätta att syftet med partnerkontakt är att främja våldsutsatta personers och eventuella barns säkerhet under perioden den som utövat våld går i behandling.
5. Tala om att partnerkontakt är frivilligt och att du kommer berätta närmare om vad som gäller angående sekretess vid ert första möte.

Det är viktigt att den våldsutsatta förstår att syftet med partnerkontakt är att främja dennes säkerhet. Beskriv även vad partnerkontakt innebär:

1. Partnerkontakt innebär i korthet att den våldsutsatta har en egen kontaktperson under den tid våldsutövaren går i behandling.
2. Partnerkontakt syftar till att den våldsutsatta personen får den kunskap, förståelse och stöd hon eller han behöver för att kunna planera för sin och sina barns säkerhet (så kallad säkerhetsplanering). Detta sker genom att du hjälper henne eller honom:
  - Få förståelse för den behandling som våldsutövaren genomgår samt få rimliga förväntningar på vad resultatet för partnern kan bli.
  - Beskriva hur våldsutsattheten sett ut över tid samt bedöma risk för ökat eller dödligt våld med hjälp av ett standardiserat instrument som ni fyller i tillsammans.
  - Få prata om sin och sina barns livssituation och om det finns behov av annat stöd (t.ex. psykiskt stöd för sin egen och barnens skull, hjälp med kontakt med andra myndigheter).
  - Få kunskap om vilket stöd som finns att tillgå för henne eller honom och barnen i det omgivande samhället och även att få hjälp med att kontakta dessa. Vara tydlig med att du inte kan erbjuda utökad stöd inom ramarna för partnerkontakt (om så är fallet).
  - Reflektera över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för henne eller honom och barnen.
3. Den våldsutsatta får även möjlighet att förmedla information som berör dennes säkerhet till dig vilken sedan kan vidarebefordras till våldsutövarens behandlare (under förutsättning att den våldsutsatta samtycker).
4. Avsluta med att fråga om den våldsutsatta vill ta del av partnerkontakt.

Om den våldsutsatta tackar ja till partnerkontakt

Du kan gå vidare med att planera det första mötet³¹. Om du inte har tid att bestämma tid och plats för detta möte vid det första samtalet kan du be om tid där du kan ringa upp och planera mötet.

Om den våldsutsatta tackar nej till partnerkontakt

I det fall den våldsutsatta inte vill ha en partnerkontaktperson, måste du:

- Respektera den våldsutsattas beslut.
- Fråga om hon eller han inte ändå vill ha kontaktuppgifterna till dig och verksamheten du arbetar vid ifall hon eller han ångrar sig (lämna ut telefonnummer, adress, öppettider).
- Informera om hur hon eller han kommer i kontakt med polisen och skyddat boende om det finns ett akut behov av det.

---

³¹ Se nästa kapitel ”Planera det första mötet”, s. 35.

Planera det första mötet

Efter att den våldsutsatta har tackat ja till partnerkontakt kan du gå vidare med att planera det första personliga mötet tillsammans med denne. Även detta kan ske vid det första telefonsamtalet.

- Berätta att mötet kommer ta minst en timme, troligtvis mer.
- Bestäm datum och tid för mötet.
- Bestäm mötesplats. Det är viktigt att det är en säker mötesplats. Fråga den våldsutsatta var denne skulle vilja träffas och överväg sedan för- och nackdelar med den föreslagna mötesplatsen. Exempel på mötesplatser kan vara:
  - Socialtjänsten
  - Brottsofferjourer
  - Kvinnojourer
  - Religiös lokal
  - Andra lämpliga kommunala lokaler

Undvik:

- Hembesök (om hembesök är det enda som fungerar för den våldsutsatta måste riskhanteringen och planeringen av besöket göras noggrant)
- Möten på allmänna platser som kaféer (detta är inte lämplig eftersom personer som känner våldsutövaren kan befinna sig där och konversationen kan höras av andra)
- Säg att du vill prata med henne eller honom ensam, utan att hennes eller hans barn är med (om hon eller han har några barn).
  - Är det möjligt för henne eller honom att träffas när barnen är på förskolan eller skolan eller går det att ordna barnvakt?
  - Om det är omöjligt att träffas utan barn, försök att hitta en mötesplats där det kan finnas barnpassning (t.ex. socialtjänsten eller en kvinnojour).
  - Om det behövs: Berätta att samtalen med våldsutsatta personer kan vara smärtsamma och att de kan påverka barn i negativ riktning.
  - Tänk på att ett barn som hört samtalet kan vidarebefordra information till den som utövat våldet.
- Berätta hur hon eller han kommer i kontakt med verksamheten om mötetiden måste ändras.
- Fråga hur du lättast kommer i kontakt med henne eller honom.

Informera om hur hon eller han kommer i kontakt med polisen om det finns behov av det.

Första mötet

Då denna manual testades av ett antal verksamheter för våldsutövare under en period 2012-2014, visade det sig att det inte alltid hanns med att gå igenom allt som nämns i detta kapitel vid ett möte. Du kan boka in ytterligare ett möte för att slutföra alla punkter om detta händer. Varje rubrik innehåller en punkt som går igenom med den våldsutsatta.

Stämna av med våldsutövarens behandlare

Innan det första mötet kan du stämna av med våldsutövarens behandlare för att få reda på den senaste informationen som berör den våldsutsatta och barnens säkerhet. I bästa fall sker det första mötet ganska snart efter det att våldsutövaren har börjat i behandling, men om det sker lite längre fram, så kan det vara bra att veta exempelvis om våldsutövaren fortfarande går i behandling regelbundet med mera

Försäkra dig om att den våldsutsatta förstått syftet med partnerkontakt

Om du inte har hunnit gå igenom vad partnerkontakt innebär per telefon går det att inleda det första mötet med att göra detta.³² Alternativt, om den våldsutsatta vill det så kan du repetera syftet med partnerkontakt och vad som ingår. Om önskas, kan ett informationsbrev lämnas till den våldsutsatta som beskriver partnerkontakt. Ett exempel på hur ett sådant informationsbrev kan se ut finns i bilaga 3.

Gå igenom samtycket för informationsbyte

För att uppgifter som den våldsutsatta lämnar, som omfattas av sekretess, ska kunna vidarebefordras från dig som partnerkontaktperson till våldsutövarens behandlare, måste den våldsutsatta samtycka till att häva sekretessen.³³ För att försäkra sig om att den våldsutsatta förstått vad samtycket innebär och innehåller kan du gå igenom samtycket muntligen med den våldsutsatta. Finns samtycket nedtecknat kan den våldsutsatta också få möjlighet att läsa igenom samtycket. I samband med att samtycket skrivs på kan du³⁴ muntligen nämna att du har skyldighet att anmäla till socialnämnden om det finns kännedom eller misstanke om att ett barn får illa. Mer om betydelsen av detta samtycke och vad det kan innehålla finns i bilaga 2.

Beskriv våldsutövarens behandling

Beskriv på en övergripande nivå den behandling som våldsutövaren får (nämna även vilka tider denne har möten och om behandlingen har uppehåll vid speciella högtider osv). Det är inte nödvändigt att lämna över informationsmaterial om behandlingen, men om detta finns är det bra att erbjuda den våldsutsatta ett exemplar.

---

³² Se rubriken ”Om den våldsutsatta svarar att det är riskfritt att prata nu” på s.33 i avsnittet ”Första kontaktförsoket” för information om vad som bör förmedlas till den våldsutsatta angående syftet.

³³ Mer om samtycke och sekretess på s. 20 och i bilaga 2.

³⁴ För mer om anmälningskyldighet se s. 26.

Det är viktigt att den våldsutsatta via din beskrivning av våldsutövarens behandling får rimliga förväntningar på resultatet av behandlingen. Det kan annars lätt bli att den våldsutsatta överskattar hur mycket och hur fort våldsutövaren kan förändras.

Beskriv hur våldsutsattheten sett ut över tid med hjälp av ett standardiserat instrument

Genom att fylla i ett standardiserat instrument tillsammans med den våldsutsatta kan både partnerkontaktpersonen och den våldsutsatta få en bild av hur våldsutsattheten sett ut över tid. I FREDA-manualen presenteras en standardiserad metod som heter FREDA-beskrivning, och som kan användas i detta syfte [4]. I denna manual finns dels själva bedömningsinstrumentet och dels information och råd om hur instrumentet kan användas. Ingen mer information om hur FREDA-beskrivning används ges därför här.

Det går även bra att använda sig av andra standardiserade bedömningsmetoder som beskriver våldets karaktär. Om den våldsutsatta nyligen har besvarat ett sådant standardiserat bedömningsinstrument exempelvis vid en utredning inom socialtjänsten, kan hon eller han samtycka till att partnerkontaktpersonen får ta del av denna.

Utför en riskbedömning med hjälp av en standardiserad metod

För att kunna göra en användbar säkerhetsplanering är det lämpligt att bedöma risken för återfall hos våldsutövaren som får behandling. I Sverige används flera olika metoder vid riskbedömning varav två av de vanligaste är SARA (Spousal Assault Risk Assessment Guide- Short Version) [5] och FREDA-farlighetsbedömning [4]. Dessa metoder finns beskrivna i respektive manualer och redogörs därför inte i detalj här.

Tillsammans med annan information som du som är partnerkontaktpersonen bedömer som relevant kan riskbedömningen vara underlag för säkerhetsplanering för en våldsutsatt person.

Resultaten av riskbedömningen måste återkopplas till den våldsutsatta. Om du känner att du behöver tid att reflektera över resultaten eller om du inte hinner med att återkoppla dem under det första mötet, måste en ny tid bokas in så snart som möjligt.

Gör en helhetsbedömningen av den våldsutsattas situation

Förutom riskbedömningen måste en helhetsbedömning göras av situationen för den våldsutsatta och även om hur hon eller han mår, det vill säga det som normalt brukar ingå vid en bedömning av en våldsutsatt persons situation. I manualen för FREDA-bedömningsmetoder påpekas att FREDA-farlighetsbedömning måste användas tillsammans med annan relevant information för säkerhetsplanering för den våldsutsatta. Det är den professionella som bedömer vilken information som är relevant att ta hänsyn till.³⁵

---

³⁵ I avsnittet "Glöm inte den våldsutsattas situation som helhet" på s.24 anges några exempel på relevant information som kan samlas in.

Ge information om samhällets stödinsatser

Gå igenom de olika verksamheter för skydd och stöd som finns. Listan du tog fram innan du tog kontakt med den våldsutsatta personen kan vara bra att ha tillgänglig.³⁶

Det kan hända att den våldsutsatta vill ha hjälp att kontakta en verksamhet, vilket du kan bistå med.

Hjälp den våldsutsatta att reflektera över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten

Genom att hjälpa den våldsutsatta personen reflektera över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten, kan du bidra till att denne får den kunskap och förståelse hon eller han behöver för att kunna planera för sin och barnens säkerhet (s.k. säkerhetsplanering). Reflektion är inte en fristående aktivitet utan den är en central del i all kontakt du har med den våldsutsatta personen. Allt som tagits upp under kapitlet ”Första mötet” (sidan 36) ger ett bra underlag för att kunna diskutera möjliga åtgärder som kan öka den våldsutsatta personens och barnens säkerhet (till exempel vid återkoppling av resultatet av riskbedömningen).

Syftet med säkerhetsplanering får aldrig vara att försöka ändra på våldsutövarens beteende eftersom den våldsutsatta personen inte ska ta ansvar för detta

Det finns vissa tillvägagångssätt som används i Kanada, Storbritannien och Australien vilka går ut på att diskutera och reflektera över möjliga åtgärder tillsammans med den våldsutsatta [18] [19] [20]. Dessa kan vara till hjälp, men du som är partnerkontaktperson måste ha en förståelse för att en del tillvägagångssätt kan vara olämpliga eller till och med farliga att föreslå i vissa fall. Partnerkontaktpersonens roll är att uppmuntra den våldsutsatta personen att själv berätta vad denne har för behov och om det finns något i situationen som hon eller han vill förändra [18].

- I ovanstående verksamheters manualer nämns några möjliga förslag som du kan ge till den våldsutsatta: Ha en lista med viktiga telefonnummer tillgänglig på en säker plats (t.ex. till polisen, ett skyddat boende och pålitliga släktingar eller vänner).
- Lär barnen hur de ringer polisen och andra personer de kan lita på i nödfall.
- Berätta om sin situation och våldet för pålitliga grannar. Den våldsutsatta kan även klargöra vad denne vill att grannarna och/eller vännerna ska göra om de bevittnar eller misstänker att den våldsutsattas partner använder våld.
- Reflektera över saker som kan behöva göras om den våldsutsatta behöver lämna våldsutövaren i all hast, t ex:

---

³⁶ Se avsnittet ”Lista verksamheter som kan erbjuda stöd, skydd och behandling till den våldsutsatta och barnen” på s. 29.

- Ta kontakt med polisen eller ett skyddat boende och berätta om planerna att lämna våldsutövaren
- Överväga om hon eller han vill få juridisk rådgivning
- Förvara viktiga telefonnummer på en lättillgänglig plats
- Tänka igenom de allra nödvändigaste saker hon eller han skulle behöva ta med sig (t.ex. viktiga dokument, ID-kort, körkort, kontanter, saker med affektionsvärde samt barnens favorit- och tröstleksaker)

Denna lista är dock inte uttömmande och vilken information och vilka förslag som bör lämnas till den våldsutsatta måste avgöras utifrån vad som är lämpligt i varje enskilt fall. Om du som partnerkontaktperson behöver mer information om säkerhetsplanering går det bra att till exempel söka upp de dokument som dessa verksamheter har producerat [18] [19] [20]. De utländska verksamheterna som nämns här bedriver en fullskalig stödverksamhet för våldsutsatta personer där kontakten med den våldsutsatta är mer ingående än den partnerkontaktmodell som beskrivs i denna manual. Hur grundligt en verksamhet kan säkerhetsplanera tillsammans med våldsutsatta personer avgörs av hur mycket kunskap, tid och resurser som finns tillgängliga. Om du känner att en våldsutsatt person skulle behöva mer stöd med säkerhetsplanering än du kan erbjuda, så försök hjälpa denne att ta kontakt med verksamheter som har erfarenhet av att stödja och skydda våldsutsatta, såsom polisen eller ett skyddat boende.

Det är ingen mening med att föreslå en åtgärd som den våldsutsatta personen inte har resurser, energi eller vilja att genomföra. Detta skulle till och med kunna sätta den våldsutsatta i en mer utsatt situation eller leda till att denne känner sig misslyckad på grund av att hon eller han inte lyckades tillämpa planen. Genom att istället ställa rätt frågor kan du få en bild av den våldsutsatta personens och barnens livssituation. Du kan på detta sätt få reda på vad det är som är realistiskt för henne eller honom att göra, samtidigt som säkerheten står i centrum.

Det är ingen mening med att föreslå en åtgärd som den våldsutsatta personen inte har resurser, energi eller vilja att genomföra.

Kontakt under tiden våldsutövaren går i behandling

Den våldutsatta kanske inte vill ha någon mer kontakt efter det första mötet/mötena. Detta måste då respekteras. Var dock noggrann med att se till att den våldutsatta har kontaktuppgifter till dig och alla andra nödvändiga verksamheter innan ni skiljs åt efter det första mötet. Var även noga med att inte ge den våldutsatta orealistiska förhoppningar om att den som utövat våldet kommer att ändra sitt beteende.

Om den våldutsatta kan tänka sig att fortsätta med partnerkontakten efter de första mötena kan du kontakta den våldutsatta cirka två-tre gånger till under den tid våldsutövaren går i behandling. Den våldutsatta kan uppmuntras till att själv kontakta dig om det uppstår frågor.

Förbered dig genom att läsa igenom de eventuella anteckningar du har från ert senaste möte. Dela relevant information med våldsutövarens behandlare inom en snar framtid efter mötet eller telefonsamtalet (under förutsättning att samtycke till detta finns från våldsutövaren).

Uppföljningstillfällena kan ske både via telefon (om detta är säkert) eller via personliga möten. Det är viktigt att den våldutsattas önskemål tillgodoses så gott det går.

Det som tas upp vid varje av dessa kontakttillfällen är:

- Hur har situationen sett ut sedan ni sågs senast eller pratades vid?
- Har hon eller han utsatts för nya hot eller våld? Om du bedömer att det är lämpligt, kan beskrivningen av våldutsattheten med hjälp av ett standardiserat instrument göras om (med en tidsbegränsning från det senaste kontakttillfället).
- En genomgång och reflektion över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för den våldutsatta och barnen.
- Fråga hur eventuella barn mår, och om de har börjat i någon stödverksamhet.
- Informera den våldutsatta om telefonnummer till polisen så att denne kan anmäla nytt våld om det uppstår.
- Under förutsättning att sekretessen har hävts genom samtycke från våldsutövaren: Delge eventuell information som har förmedlas av våldsutövarens behandlare och som kan påverka den våldutsattas och barnens säkerhet (till exempel att våldsutövaren inte dyker upp vid sina behandlingstillfällen eller att behandlaren fått reda på flera våldsincidenter).
- Bestäm ny tid för kontakt innan mötet eller telefonsamtalet avslutas. Den våldutsatta kanske inte vill ha någon mer kontakt efter detta möte. Detta måste då respekteras. Var dock noggrann med se till att den våldutsatta har kontaktuppgifter till dig och alla andra nödvändiga verksamheter innan ni skiljs åt efter det mötet.

Exempel på andra saker som kan tas upp vid dessa kontakttillfällen är:

- Har den våldutsatta följt det ni kom fram till vid det första mötet (t.ex. eventuella säkerhetsåtgärder, kontaktat socialtjänsten för utökad stöd)? Om inte, försök att ta reda på varför.

- Fråga om det finns något som har hindrat den våldsutsatta från att komma i kontakt med dig.
- Repetition av de verksamheter som den våldsutsatta kan kontakta för att få utökat stöd.
- Om hon eller han upplever att våldsutövarens deltagande i behandlingen på något sätt påverkat henne eller honom?

Kontakt när våldsutövaren avslutar sin behandling

Detta kontakttillfälle sker när det har bestämts att våldsutövaren kommer att avsluta sin behandling. Den våldsutsatta informeras om att våldsutövarens behandling kommer avslutas innan detta sker. Samtalet kan ske både via telefon (om detta är säkert) eller via personligt möte. Det är viktigt att den våldsutsattas önskemål tillgodoses så gott det går.

Förbered dig genom att prata med våldsutövarens behandlare och ta del av de eventuella anteckningar du fört.

Det som tas upp vid detta kontakttillfälle är:

- Information om hur våldsutövarens avslutande period i behandlingen kommer att se ut och vilket datum denne kommer sluta.
- Fråga hur hon eller han känner inför att våldsutövaren kommer att avsluta sin behandling.
- Hur har situationen sett ut sedan ni sågs senast eller pratades vid?
- Har hon eller han utsatts för nya hot eller våld? Om du bedömer att det är lämpligt, kan en ny beskrivning av våldsutsattheten med hjälp av ett standardiserat instrument göras (med en tidsbegränsning från den senaste kontakten).
- En genomgång och reflektion över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för den våldsutsatta och barnen med särskilt fokus på hur denne tror att det kommer bli när våldsutövaren har avslutat sin behandling
- Informera den våldsutsatta om telefonnummer till polisen så att hon eller han kan anmäla nytt våld om det uppstår.
- Under förutsättning att sekretessen har hävts genom samtycke från våldsutövaren: Delge eventuell information som har förmedlas av våldsutövarens behandlare och som kan påverka den våldsutsattas och barnens säkerhet (till exempel att våldsutövaren inte dyker upp vid sina behandlingstillfällen eller att behandlaren fått reda på flera våldsincidenter).
- Ställ frågor om hur barnen mår.
- Bestäm ny tid för kontakt och uppföljning om cirka sex månader.

Exempel på andra saker som kan tas upp vid detta kontakttillfälle är:

- Har den våldsutsatta följt det ni kom fram till vid det första mötet (eventuella säkerhetsåtgärder, kontaktat socialtjänsten för utökad stöd osv.)? Om inte, försök att ta reda på varför.
- Fråga om det finns något som har hindrat den våldsutsatta från att komma i kontakt med dig.
- Repetition av de verksamheter som den våldsutsatta kan kontakta för att få utökad stöd.
- Om hon eller han upplever att våldsutövarens deltagande i behandlingen på något sätt påverkat henne eller honom?

Kontakt sex månader efter våldsutövaren har avslutat sin behandling – sista samtalet

Den våldutsatta kanske inte vill ha någon mer kontakt efter ert senaste möte. Detta måste då respekteras. Var dock noggrann med se till att den våldutsatta har kontaktuppgifter till dig och alla andra nödvändiga verksamheter innan ni skiljs åt efter det mötet.

Detta kontakttillfälle sker cirka sex månader efter våldutövaren avslutat sin behandling. Samtalet kan ske både via telefon (om detta är säkert) eller via personligt möte. Det är viktigt att den våldutsattas önskemål tillgodoses så gott det går.

Förbered dig genom att prata med våldutövarens behandlare. Denne kanske har haft kontakt med våldutövaren efter han avslutat behandlingen.

Det som tas upp vid sista kontakttillfället är:

- Var tydlig med att detta är den sista gången du kommer kontakta den våldutsatta inom ramen för partnerkontakt. Den våldutsatta informeras om ytterligare stöd hon eller han kan få av socialtjänsten, kvinnojour, polisen etc.
- Fråga hur hon eller han känner inför att detta är sista gången ni pratas vid.
- Hur har situationen sett ut sedan sist ni sågs eller pratades vid?
- Har hon eller han utsatts för nya hot eller våld? Om du bedömer att det är lämpligt, kan en ny beskrivning av våldutsattheten med hjälp av ett standardiserat instrument göras (med en tidsbegränsning från den senaste kontakten).
- En genomgång och reflektion över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för den våldutsatta och barnen framöver.
- Informera den våldutsatta om telefonnummer till polisen så att hon eller han kan anmäla nytt våld om det uppstår.
- Om våldsutövaren har varit i kontakt med verksamheten efter det att denne avslutat behandlingen, förmedla information som kan påverka den våldutsattas och barnens säkerhet (till exempel att behandlaren fått reda på flera våldsincidenter), under förutsättning att samtycke finns som häver sekretessen.
- Ställ frågor om hur barnen mår.

Exempel på andra saker som kan tas upp vid sista kontakttillfället är:

- Har den våldutsatta följt det ni kom fram till vid det första mötet (eventuella säkerhetsåtgärder, kontaktat kvinnojour för utökat stöd osv.)? Om inte, försök att ta reda på varför.
- Fråga om det finns något som har hindrat den våldutsatta från att komma i kontakt med dig.
- Repetition av de verksamheter som den våldutsatta kan kontakta för att få utökat stöd.

Referenser

1. Metoder i arbetet med våldsutövare- En förstudie. Stockholm: Socialstyrelsen; 2011.
2. Respect. The Respect Safe Minimum Practice Standard: July 2012. Storbritannien: Respect accredited; 2012.
3. Galinsky, MJ, Fraser, MW, Day, SH, Richman, JM. A Primer for the Design of Practice Manuals: Four Stages of Development. *Research on Social Work Practice*. 2013; 23(2):219-28.
4. Manual för FREDA – standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.
5. Kropp, P, Hart, S, Belfrage, H. SARA:SV. Version 2. Bedömning av risk för upprepat partnervåld. Användarmanual. Svensk översättning av B-SAFER-2. Brief spousal assault form for the evaluation of risk. Sundsvall: Rättspsykiatriska regionkliniken; 2008.
6. Öppna jämförelser 2014 Stöd till brottsoffer- Nationella resultat, metod och indikatorer. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.
7. Metodguiden- SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment guide – Short Version). Socialstyrelsen: Stockholm. hämtad 2014-08-28 från <http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguiden/foresocialt arbete/sara-svspousalassaultriskasses>
8. Payne, J, Bettman, J, Luce, M, editors. Behavioral decision research. An Overview. San Diego, CA: Academic Press; 1998.
9. Strukturerad riskanalys vid våld mot närstående- En lägesbeskrivning av polisens arbete. Brå rapport 2010:20 Stockholm: Brottsförebyggande rådet (Brå); 2010.
10. Domestic Violence Death Review Committee- 2012 Annual Report. Ontario, Kanada: Office of the Chief Coroner for Ontario; 2014.
11. Almqvist, K, Broberg, A. Forskningsrapport: Barns som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg. Göteborg: Göteborgs stad: Social resursförvaltning; 2004.
12. Cater, Å. Negotiating normality and deviation – father's violence against mother from children's perspectives. Örebro: Örebro Universitet; 2004.
13. Jaffe, S, Moffit, T, Caspi, A, Taylor, A, Arseneault, L. Influence of adult domestic violence on children's internalizing and externalizing problems: an environmentally informative twin study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2002; 41(9):1095-103.
14. Levendovsky, A, Huth-Bocks, A, Shapiro, D, Semel, M. The impact of domestic violence on the maternal-child relationship and pre-school-age children's functioning. *Journal of Family Psychology*. 2003; 17:275-88.
15. Silva, R, Alpert, M, Munzo, D, Singh, S, Matzner, F, Dummit, S. Stress and Vulnerability to Posttraumatic Stress Disorder in Children and Adolescents. *American Journal of Psychiatry*. 2000; 157:1229-35.
16. Wolfe, D, Crooks, C, Lee, V, McIntyre-Smith, A, Jaffe, P. The Effects of Children's Exposure to Domestic Violence: A Meta-Analysis and Critique. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 2003; 6(3):171-86.

17. Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare Stockholm: Socialstyrelsen; 2014.
18. Iwi, K, Todd, J. Working towards safety- a guide to domestic violence intervention work. Volume 2 Women's Services. London: Domestic Violence Intervention Project (DVIP); 2000.
19. Legal protection & safety, Domestic Violence Resource Centre Victoria (DVRCV): Australien. hämtad 2014-05-28 från <http://www.dvrcv.org.au/knowledge-centre/legal-protection-safety>
20. Safety planning for women who are abused. Neighbours, Friends and Families: Ontario, Kanada. hämtad 2014-08-28 från <http://www.neighboursfriendsandfamilies.ca/?q=how-to-help/safety-planning>

Bilaga 1. Checklista

Checklista- Partnerkontakt

Har du...

- fått information från våldsutövarens behandlare om huruvida våldsutövaren har samtyckt till (och därmed hävt sekretessen för):
  - 1) att uppgiften om att han eller hon går i behandling kan föras vidare till den våldsutsatta (när den våldsutsatta rings upp och erbjuds partnerkontakt)
  - 2) att information som han eller hon lämnar i behandlingen och som rör säkerheten för den våldsutsatta och eventuella barn får överföras till den våldsutsatta (via partnerkontaktpersonen).
- läst igenom manualen och förstått hur de standardiserade instrumenten som kommer att användas för att beskriva våldet och för att bedöma våldsutövarens risk för återfall?

Innan du tar kontakt

- fördelat och definierat rollerna inom och/eller mellan verksamheter?
  - partnerkontaktperson
  - våldsutövarens behandlare
  - de som erbjuder utökat skydd, stöd och/eller behandling till den våldsutsatta
- listat verksamheter som kan erbjuda skydd, stöd och/eller behandling till den våldsutsatta och barnen?
- planerat för hur anteckningar kan och kommer att föras?
- tagit reda på relevant information om den våldsutsatta (t.ex. levnadsförhållande)?

Har du fått kontakt med den våldsutsatta och kommit överens om en tid för första mötet?

Första mötet

- försäkrat dig om att den våldsutsatta förstått syftet med partnerkontakt?
- gått igenom samtycket till att sekretessen avseende uppgifter som rör henne eller honom kan hävas och föras vidare till våldsutövarens behandlare.
- beskrivit våldsutövarens behandling?
- beskrivit hur våldsutsattheten sett ut över tid genom att fylla i ett standardiserat instrument tillsammans med den våldsutsatta?
- fyllt i riskbedömningsinstrumentet tillsammans med den våldsutsatta, samt
  - återkopplat resultaten av riskbedömningen till den våldsutsatta?
- vägt in helheten i bedömningen av den våldsutsattas situation och behov, samt
  - återkopplat denna bedömning till den våldsutsatta?
- gett information om samhällets stödinsatser utifrån den våldsutsattas individuella behov och utifrån riskbedömningen?
- uppmuntrat den våldsutsatta att reflektera över möjliga åtgärder som kan öka säkerheten för henne eller honom och barnen.

Har du...

- haft kontakt under tiden våldsutövaren går i behandling?
- haft kontakt när våldsutövaren avslutar sin behandling?
- haft kontakt sex månader efter att våldsutövaren har avslutat sin behandling?

Bilaga 2. Sekretess och samtycke

Allmänt om sekretess

Bestämmelserna om sekretess är till för att skydda individens integritet och begränsar vilka som får ta del av uppgifterna. Sekretess innebär enligt 3 kap 1 § Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, ett förbud att röja en uppgift vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt. Enligt 26 kap 1 § OSL, gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Med socialtjänst förstås i OSL verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse (26 kap 1 § OSL).

Sekretessen kan brytas genom samtycke

I OSL finns en rad olika sekretessbrytande bestämmelser. En av dessa är bestämmelsen i 12 kap 2 § första stycket OSL som anger att en enskild helt eller delvis kan häva den sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges i OSL. Detta innebär att sekretessen till skydd för en enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet, om den enskilde samtycker till det.

Vidare framgår av 12 kap 2 § andra stycket OSL, att en enskild kan samtycka till att en uppgift som är sekretessbelagd lämnas till en annan enskild person endast under förutsättning att myndigheten gör ett förbehåll som inskränker den enskilde mottagarens rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den. Myndigheten ska då göra ett sådant förbehåll när uppgiften lämnas ut.

Hur ska samtycket utformas och formuleras

När ett samtycke inhämtas är det viktigt att det klarläggs i förhållande till vem eftergiften av sekretessen sker och i vilken utsträckning eftergiften av sekretessen sker (JO:s ämbetsberättelse 2011/12 s. 557). Exakt hur samtycket ska utformas och formuleras måste avgöras utifrån varje enskild situation. Lagen uppställer inget formkrav för hur ett samtycke ska se ut. Ett samtycke kan vara både muntlig och skriftligt. JO har dock uttalat att då det är frågan om känsliga uppgifter finns det skäl att inhämta samtycket i skriftlig form eller åtminstone föra anteckningar om när och hur samtycke inhämtats och det är av vikt att undvika missförstånd och felbedömningar (JO:s ämbetsberättelse 2010/11 s. 591 och 2010/11 s. 638). JO har även pekat på vikten av att samtycket inte blir mer omfattande än vad som är nödvändigt (JO:s ämbetsberättelse 1990/91 s. 366). Samtidigt får samtycket inte heller vara alltför generellt. Ett alltför generellt samtycke kan leda till att samtycket förlorar sin rättsliga giltighet (proposition 1979/80:2 med förslag till sekretesslag .m.m. Del A s 331).

Andra fall då sekretessen kan brytas

Som nämns ovan finns en rad olika fall i OSL då sekretessen kan och får brytas. Sekretess hindrar till exempel inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). En sådan sekretessbrytande uppgiftsskyldighet finns i 14 kap. 1 § andra stycket SoL. Enligt denna bestämmelse är myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd. [not: se mer om anmälningsskyldighet på sid X]. Även uppgifter om misstanke om brott som omfattas av sekretess kan under vissa förutsättningar lämnas till polis eller åklagare, utan hinder av sekretess (10 kap. 21-23 §§ OSL).

Mer information om sekretess finns i Socialstyrelsens vägledning *Sekretess- och tystnadspliktsgränser i socialtjänsten och i hälso- och sjukvården*.

Bilaga 3. Förslag på informationsbladets innehåll

På den följande sida finns ett förslag på hur informationsbladet till den våldsutsatta kan se ut. Det kan också vara bra att även ge den våldsutsatta ett informationsblad som beskriver våldsutövarens behandling. Detta informationsblad kan tilldelas den våldsutsatta vid det första mötet, i samband med att man går igenom sekretessen och samtycke till att sekretessen hävs.

Vad är partnerkontakt?

Hej!

Du har fått en inbjudan att ta del av partnerkontakt eftersom din partner/f.d. partner har börjat en behandling hos ”*verksamheten som behandlar våldsutövarens namn*”.

Syftet med partnerkontakt är att beakta din och dina eventuella barns säkerhet under den tid din partner/f.d. partner går i behandling.

Partnerkontakt innebär i korthet att du har en egen kontaktperson under den tid din partner/f.d. partner går i behandling. Partnerkontaktpersonen hjälper dig och dina eventuella barn att planera säkerheten genom att:

- Ge dig information om:
  - den behandling som din partner/f.d. partner genomgår
  - vad samhället erbjuder för olika typer av stöd
- Ge dig möjligheten att förmedla information som rör din säkerhet till din kontaktperson (t.ex. att du upplever att hoten mot dig har blivit fler)
- Genomför en riskbedömning av din partner/f.d. partners risk för återfall
  - Denna sker utifrån ett antal frågor som din kontaktperson ställer till dig
  - Resultaten av riskbedömningen återkopplas till dig
- Om du samtycker till det, vidarebefordra information som rör din säkerhet till din partners/f.d. partners behandlare (så att han/hon kan bättre anpassa behandlingen efter din partners/f.d. partners behov)

Partnerkontakt handlar om en begränsad kontakt för att hjälpa dig planera för din och dina eventuella barns säkerhet. Din partnerkontaktperson kan hjälpa dig att ta kontakt med andra verksamheter som kan erbjuda dig mer omfattande stöd och/eller behandling om du känner att du vill ha det.

Viktigt att veta

Partnerkontakt är helt frivillig. Du kan välja att avbryta kontakten när du vill. Varken din kontaktperson eller din partners/f.d. partners behandlare kommer berätta för din partner/f.d. partner: